

ПРОГРАМА ЗА РАЗШИРЕНО ИЗУЧАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В 3. КЛАС ЗА ИЗБИРАЕМИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

Програмата и разпределението за ИУЧ по български език и литература в 3. клас са съобразени с новите изисквания от програмата на МОН за 3. клас. Разработени са по помагалото на ИК „Кронос“ **„Помагало по български език и литература за 3. клас за избираемите учебни часове“** с автор Тодорка Бановска.

I. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ЗА ИУЧ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

1. Да се подпомогне и задълбочи процеса на ограмотяване, което е ключова предпоставка за осъществяването на единния езиков и литературен образователен процес, за интелектуалното и речевото развитие на учениците.
2. Да се усъвършенстват уменията на третокласниците да говорят и четат правилно и да пишат грамотно и четливо.
3. Да се задълбочи овладяването на знанията за частите на речта, за морфемите корен и представка, за видовете изречения по цел на изказване и правописните, пунктоационните и граматичните норми, свързани с тях.
4. Да се усъвършенстват уменията на учениците за възприемане, осмисляне и интерпретация на кратки по обем и достъпни като съдържание текстове от различни литературни жанрове (приказка, басня, гатанка, разказ). Да се задълбочат знанията на учениците за особеностите на художествен и нехудожествен текст чрез сравнителен анализ на текстове, съобразен с образователното им ниво.
5. Да се подпомогне процеса на създаване на собствен текст чрез различни опорни техники (ключови думи, зададено начало, план на епизодите и др.).

Чрез учебната програма по български език и литература за ИУЧ в трети клас се реализират **образователни задачи**, насочени към:

- затвърдяване на усвоените граматически и правописни правила при всеки от изучаваните раздели от учебното съдържание;
- насърчаване на проявите на самостоятелно мислене и инициатива у третокласниците чрез различни упражнения за практическо прилагане на изучените правила при работата с различни видове текстове, свързани със социалното общуване и литературното обучение.
- изграждане на естествена връзка на литературните знания на децата с уменията за разбиране на текста и за подход към създаване на собствен текст посредством довършване на художествено повествование според логиката на изложението, избор на подходящо заглавие, създаване на текстове по аналогия, сбит и подробен преразказ чрез опора върху план на епизодите.
- усъвършенстване на уменията на учениците да обобщават своите наблюдения, да се опитват да отличават стойностното, значимото в определени случки или факти от всекидневието и да се стремят да им дават езиков изказ.

II. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО СПОРЕД УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ

Глобални теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<i>I. Езиково обучение</i> <i>Гласните и съгласни звукове в българския език</i>	- Разграничава ударена от неударена сричка - Прилага начини за проверка на правописа на гласни звукове в неударени срички и на съгласни звукове в средата и края на думата. - Пише правилно беззвучните <i>с</i> и <i>т</i> пред звучни съгласни в началото и средата на думата	- група съгласни
<i>Строеж на думата</i>	- Разграничава корена като най-важната част в думата, носител на значението. - Разграничава представката като словообразуваща част на думата. - Разпознава сродни думи по общия им корен. - Пише правилно думи с представки. - Знае правописните особености на сродните думи и прави проверка чрез тях.	- корен - представка - сродни думи
<i>Думата като част на речта – спомагателен глагол СЪМ и лични местоимения</i>	- Познава глагола като част на речта. - Определя лицето и числото на глагола. - Разпознава думата <i>съм</i> като спомагателен глагол. - Разпознава личното местоимение като част на речта, която замества имена и предмети. - Образова формите на личните местоимения. - Използва правилно учтивата формата на личното местоимение за 2. л. мн. ч. според комуникативната ситуация. - Познава съществителното име като част на речта. - Разпознава прилагателното име като част на речта. - Образова правилно сравнителна и превъзходна степен на прилагателните имена. - Познава правописните особености на частиците за степенуване <i>по-</i> и <i>най-</i>. - Пише правилно степенувани прилагателни имена с двойно <i>-нн-</i> в ж.р., ср. р. и мн. ч.	- спомагателен глагол <i>съм</i> - лично местоимение - учтива форма - степенувано прилагателно име

Думата като речникова единица	- Определя и използва <i>прякото</i> и <i>преносното</i> значение на думата. - Разпознава <i>синонимите</i> като близки по значение думи. - Използва синонимите за избягване на повторения - Разграничава <i>синоними</i> от <i>сродни думи</i>..	- пряко значение - преносно значение - синоними
Видове изречения по цел на изказване - възклицателни и подбудителни	- Определя изречението, с което се изразяват чувства, като <i>възклицателно</i>. - Разпознава подбудителните изречения за заповед, молба, съвет, забрана. - Разграничава подбудително от възклицателно изречение. - Преобразува един в друг четирите вида изречения по цел на изказване. - Употребява правилно пунктуационните знаци в края на подбудителните и възклицателни изречения. - Употребява уместно видовете изречения съобразно комуникативната ситуация.	- възклицателно изречение - подбудително изречение - удивителен знак
Създаване на текстове	- Озаглавява собствен и чужд текст. - Определя темата на текста. - Пише съчинение по зададена тема, като се придържа към нея. - Съчинява устно и писмено текст по предложена словесна опора: начало, ключови думи, аналогия, герой. - Преразказва от името на герой. - Използва факти и идеи от нехудожествен текст при писмен отговор на поставен въпрос. - Съставя план на текст. - Прави сбит преразказ по опора. - Прави подробен писмен преразказ на кратък художествен текст. - Прави проверка на собствен текст по отношение на съдържанието, езика и правописа. Редактира. - Съчинява кратък текст по предложена картина и комикс.	- ключови думи - сбит преразказ - подробен преразказ - редактиране
II. Литературно обучение Литературни и фолклорни текстове	- Познава <i>епитета</i>, <i>сравнението</i> и <i>олицетворението</i> като художествени изразни средства - Съпоставя и оценява постъпките на героите и нравствените им качества. - Чете изразително и с разбиране предложено произведение. - Разграничава художествен и нехудожествен текст. - Разпознава описанието и повествованието в художествен текст.	- художествен текст - научнопопулярен текст - художествено описание - художествено повествование

Утвърдил:

Директор:.....

ГОДИШНО ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА 3. КЛАС ЗА ИЗБИРАЕМИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

Годишен хорариум: 32 ч

Седмичен хорариум: 1 ч.

№ по ред	Учебна седмица	Тема на урочната единица	Вид урочна единица	Компетентности като очаквани резултати от обучението съгласно учебната програма	Понятия	Контекст и дейности за всяка урочна единица	Методи и форми на оценяване по раздели	Забележка
[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]

ПЪРВИ УЧЕБЕН СРОК, 18 учебни седмици

1	IX 1.	Поетите и писателите – творци на художествената реч	Обобщение	Умее да разпознава художествен текст чрез основните му характеристики.	художествено описание	Озаглавяване на текст. Илюстриране на текст. Създаване на собствен текст описание на тема „Утро“.	Устна проверка Писмена проверка	
2	IX 2.	Буквите в българската азбука. Скоропоговорки	Упражнение	Умее да определя звуковия състав на думите. Поставя правилно пропуснати букви. Умее да чете гладко и бързо скоропоговорка. Умее да състави скоропоговорка по опорни думи.	звук буква скоропоговорка	Определяне звуковия състав на думи с щ, ю, я, ъ, дж, дз. Отговор на тестови задачи по темата „Звуков състав на думата“. Запознаване с характеристиките на понятието „скоропоговорка“. Съставяне на собствена скоропоговорка по дадени ключови думи.	Устна проверка Писмена проверка	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
3	X 3.	Гласни. Да съчиним история със съчетания от думи	Упражнение	Използва съчетания от думи за създаване на текст. Открива и допълва гласната в корена на думата.	съчетания от думи	Откриване на широки и тесни гласни в корена на думите. Попълване на таблица според вида на пропуснатата гласна. Създаване на текст „Кучето в шкафа“ по дадено начало.	Устна проверка Писмена проверка	
4	X 4.	Тема и ключови думи на текста	Упражнение	Определя темата на художествен и нехудожествен текст. Подбира и разпределя ключови думи от текста. Сравнява различни текстове на една и съща тема. Създава текст по аналогия.	тема ключови думи	Определяне темата на текста, свързана със заглавието. Откриване на ключови думи в текста. Сравняване на два текста по една и съща тема. Създаване на собствен текст по зададена тема „Есен“.	Устна проверка Писмена проверка	
5	X 5.	Художествен текст	Упражнение	Умее да чете изразително художествен текст. Умее да открива фигури на речта – олицетворение, сравнение, умалителни съществителни в разказ и стихове.	художествен текст	Откриване на фигури на речта в различни по жанр творби. Отговор на тестови задачи, свързани с разбиране на текста и особеностите на художественото повествование.	Текущо формиращо оценяване	
6	X 6.	Нехудожествен (научно-популярен) текст	Упражнение	Умее да определя особеностите на научно-популярния текст. Умее да извлича информация от художествен и нехудожествен текст по една и съща тема „Гущер“. Умее да различава двата вида текст.	Нехудожествен (научно-популярен) текст	Сравняване на особеностите на двата вида текст по цел на създаване. Създаване на кратък нехудожествен текст чрез преразказ от енциклопедия по избор. Устен преразказ на научно-популярен текст по план.	Устна проверка	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
7	XI 7.	Съгласни. Да съчиним басня.	Упражнение	Умее правилно да пише съгласните с правописни особености. Оценява съдържанието, езика и структурата на баснята. Умее да оцени поведението и качествата на героите. Умее да съотнесе пословицата като поука към текста на баснята.	съгласни басня	Допълване на звучни съгласни в края и средата на думата. Затвърдяване на знанията за особеностите на баснята чрез работа с различни художествени текстове - герои, поука. Съчиняване на басня по дадени ключови думи.	Устна проверка Писмена проверка	
8	XI 8.	Беззвучните съгласни С и Т пред звучни съгласни. Съчинение по зададена тема	Упражнение	Умее правилно да пише беззвучните съгласни С и Т пред звучни съгласни в началото и средата на думите. Умее да свързва и работи с близки по значение думи. Създава текст съчинение по собствено преживяване по зададена тема, ключови думи и структура.	група съгласни думи, близки по значение	Допълване на беззвучни съгласни С и Т в думи. Работа върху обогатяване на лексикалния запас - близкозначни думи: свързване, подбор на подходяща, допълване. Писане на съчинение по тема, аналогична на темата в художествения текст по Б. Нушич.	Устна проверка Писмена проверка	
9	XI 9.	План на текста. Сбит преразказ	Упражнение	Умее да редактира различни видове грешки в текст. Умее да подрежда правилно епизодите в развитието на действието в разказа. Сбит преразказ на „Малкият Чарли Чаплин“ по предварително подготвен план.	план редактиране сбир преразказ	Редактиране на правописни и лексикални грешки в съобщителни изречения. Правилно подреждане в план според развитието на действието. Сбит преразказ с опора върху план на епизодите.	Устна проверка Писмена проверка	
10	XI 10.	Корен на думата и сродни думи. Вълшебни народни приказки	Упражнение	Умее да пише правилно гласни и съгласни в корена на думите. Образува сродни думи с помощта на морфеми. Запознава се с някои особености на вълшебната приказка.	корен на думата вълшебна приказка вълшебни предмети в нея	Определяне корена на думата. Образуване на нови думи. Работа върху особеностите на вълшебната приказка. Откриване и коментар на качествата на героя.	Устна проверка	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
11	XII 11.	Представката - словообразуваща част на думата. Зимни празници	Упражнение	Разпознава понятията „корен“ и „представка“. Умее да пише правилно представките. Образува нови думи с помощта на представки.	представка	Работа с тестови задачи, целящи затвърдяване на правописа на представките. Образуване на нови думи от един корен с различни представки. Създаване на текст описание по опорни думи и изрази.	Устна проверка	
12	XII 12.	Правопис на представки. Библейски разказ	Упражнение	Умее да пише правилно представките. Образува нови думи с помощта на представки. Запознава се с някои особености на библейския разказ.	библейски разказ	Работа с тестови задачи, свързани с разбирането на текста за раждането на Исус Христос и лексикалното значение на употребени в него думи, характерни за библейски разказ. Определяне на словореда в изречението. Образуване на нови думи с представки.	Текущо формиращо оценяване Устна проверка	
13	XII 13.	Преразказ на коледна приказка. Редактиране.	Упражнение	Изразително чете художествен текст. Определя темата на текста и неговите епизоди. Умее да редактира правописни грешки, повторения, неправилен словоред.	редактиране	Изразително четене на художествен текст. Определяне темата и епизодите в приказката. Работа с изрази, близки по значение за обогатяване на лексикалния запас. Дописване на преразказ по дадено начало от името на героите Доли и Теди.	Устна проверка	
14	XII 14.	Лични местоимения	Упражнение	Осъзнава ролята на личното местоимение за замяна вършителя на действието.	лично местоимение	Упражнява правилната употреба на личните местоимения в изречението и текста.	Текущо формиращо оценяване Устна проверка	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
14	XII 14.			Умее да открива грешки в правописа на личните местоимения. Допълва правилно липсващи местоимения. Дописва разказ по дадено начало от името на герой.		Определяне на лицето и числото на глагола и връзката му с личното местоимение. Работа за избягване на повторение на ключови думи в текста. Дописване на преказказ.		
15	I 15.	Правопис и употреба на личните местоимения	Упражнение	Чете изразително художествен текст по роли. Правилно употребява и пише учтивата форма на личните местоимения.		Изразителен прочит на „Котаракът пътник“ по роли. Упражняване на правилната употреба на учтивата форма в речевия етикет. Избор на край на разказа по предложени варианти. Определяне реда на епизодите на текста.	Устна проверка	
16	I 16.	Лице и число на глагола. Олицетворение	Упражнение	Определя лице и число на глагола. Открива олицетворение в художествен текст. Съчинява по дадено начало текст „Летящият Чарли“.	лице и число на глагола олицетворение	Определяне на лицето и числото на глагола и връзката му с личното местоимение. Запознаване и работа с худ. изразно средство „олицетворение“. Създаване на поетични образи чрез използване на олицетворение. Съчиняване на текст по дадено начало.	Устна проверка Писмена проверка	
17	I 17.	Съчинение с познат герой	Упражнение	Прави връзка между епизод и цялостния текст на приказката. Ориентира се във взаимоотношенията между героите. Съчинява текст по аналогия.		Четене с разбиране на текста. Работа с трансформиран текст и неговите особености. Съставяне на план по епизодите на преразказа „Чисто носи - сладко яде“. Съчиняване на аналогичен текст по опори за Х. Петър.	Текущо формиращо оценяване	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
18	I 18.	Спомагателен глагол СЪМ. Подробен преразказ на приказка.	Упражнение	Разпознава спомагателния глагол СЪМ и неговото спрежение в сегашно време като част на речта. Употребява го правилно, като преразказва подробно текста за Малкия принц и лисицата по дадено начало.	спомагателен глагол	Разпознаване на спомагателния глагол СЪМ като част на речта. Правилно определяне на лицето и числото на глагола в сегашно време и употребата му в изречението. Четене с разбира на епизод от „Малкия принц“. Подробен преразказ по дадено начало.	Устна проверка	

ВТОРИ УЧЕБЕН СРОК, 14 учебни седмици

19	II 19.	Употреба на глаголи в художествено повествование	Упражнение	Изразява емоционално-оценъчно отношение към прочетения текст за Апостола на свободата. Съставя подробен план на текста по предложени формулировки. Употребява глагол с подходящо значение от дадена синонимна група.		Работа с текста - тестови задачи за четене с разбиране: свързване на близки по значение изрази, части от изречения, съставяне на план. Избор и употреба на подходящ глагол от синонимно гнездо. Сбит преразказ на текст за Васил Левски.	Устна проверка Текущо формиращо оценяване	
20	II 20.	Съществително име. Сравнение	Упражнение	Разграничава описанието в художествения текст „Велико Търново“ на Вазов. Правилно употребява формите на същ. имена и използването им за сравнения. Разпознава сравнението като изразно средство.		Припомняне на особеностите на худ. изразно средство „сравнение“. Откриване на сравнения в литературен текст. Употреба. Упражнения за определяне на род и число на словосъчетание и за членуване на същ. имена	Устна проверка	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
21	II 21.	Правопис и употреба на съществителни имена. Отговор на въпрос към нехудожествен текст	Обобщение	Умее да открива дума за проверка на правописа на съществителни имена. Редактира правилно правописни грешки. Отговаря правилно на въпроси към нехудожествен текст.		Обобщаване на изучените правила за правопис на съществителни имена. Правилна употреба на формите на същ. имена в изречението. Отговор на тестови задачи, свързани със съдържанието на нехудожествен текст.	Устна проверка Текущо формиращо оценяване	
22	II 22.	Защо Баба Марта ту се сърди, ту се смее	Упражнение	Умее да чете и разбира правилно смисъла на художествения текст легенда за Баба Марта. Дава свободни отговори на въпроси, свързани със съдържанието му.		Затвърдяване на правописа на същ. имена и глаголи. Изразително четене на художествения текст. Отговор на тестови задачи за разбиране на текста.	Устна проверка	
23	III 23.	Прилагателно име. Епитет	Упражнение	Разпознава художественото изразно средство „епитет“ и употребата на прилагателните имена като епитети. Осмисля ролята на постоянните епитети в народните песни. Умее да съчини описание на пролетта с употреба на епитети.	епитет постоянен епитет	Съгласуване на прилагателно и съществително име по род и число. Употреба на прилагателното име като епитет в художествената реч и народните песни. Създаване на собствен текст описание на пролетта с опора върху стихотворение.	Устна проверка	
24	III 24.	Степенуване на прилагателни имена. Съчинение на художествено повествование.	Упражнение	Чете изразително по роли художествения текст. Умее да определи темата правилно. Отговаря на тестови задачи, свързани със съдържанието на текста и правописа на	степенуване	Упражняване на правописните правила при степенуване. Употреба на прилагателните имена в художествената реч. Нестепенуващи се прилагателни имена.	Устна проверка Текущо формиращо оценяване	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
24	III. 24.			степенуваните прилагателни имена. Умее да пише кратко съчинение на худ. повествование по аналогия.		Правопис на частицата НЕ при същ. и прил. имена. Създаване на текст за дивия кон по аналогия на този за дивото куче.	Устна проверка Текущо формиращо оценяване	
25	II. 25.	Правопис на прилагателните имена. Писмо	Упражнение	Умее да проверява правописа на прилагателните имена. Умее да съставя словосъчетания. Съгласува правилно същ. и прил. имена по род и число. Представя себе си в електронно писмо с опора върху прилагателни имена.	лично писмо	Обобщаване на изучените правила за правопис на прилагателните имена. Кратко представяне на външния вид и качества на характера на ученика в електронно писмо.	Устна проверка	
26	III. 26.	Пряко и преносно значение на думата. Пословици, поговорки, гатанки	Упражнение	Умее да разграничи прякото и преносното значение на думата. Умее да обясни смисъла при употребата на думата в преносно значение в кратките худ. форми. Съставя гатанка по опорни думи.	пряко значение, преносно значение	Определяне на прякото и преносното значение на думата. Употребата на преносното значение в пословиците, поговорките и гатанките. Съставяне на гатанка за телевизора по опорни думи.	Устна проверка Текущо формиращо оценяване	
27	IV. 27.	Синоними. Съчинение на текст небивалица	Упражнение	Разпознава синонимите като близки по значение думи. Умее да използва най-подходящата дума от синонимно гнездо за точно изразяване на мисълта.	синоними	Работа със синоними с цел обогатяване лексикалния запас на ученика. Подбор на най-подходящия синоним. Съчинява по избор текст небивалица по предложено съчетание от думи.	Устна проверка Писмена проверка	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
28	IV. 28.	Възклицателни изречения	Упражнение	Умее да определи какво чувство се изказва с възклицателното изречение. Посочва правилно знаците в края на видовете изречения. Преобразува съобщителни, въпросителни и възклицателни изречения.	Възклицателни изречения Удивителен знак	Разпознаване на възклицателните изречения по изразеното в тях чувство. Поставяне на препинателни знаци. Преобразуване на изречения.	Устна проверка Текущо формиращо оценяване	
29	IV. 29.	Подбудителни изречения. Разказ по картина.	Упражнение	Умее да открива повелителната форма на глагола. Правилно поставя точка или удивителна в края на изреченията в зависимост от подбудата. Умее да използва усилителни частици за вежливост. Съчинява кратък разказ по картина.	Подбудителни изречения	Разпознаване и разграничаване на подбудителните изречения за заповед, молба, съвет, забрана. Правилно поставяне на препинателни знаци. Съставяне на подбудителни изречения по предложена ситуация. Съчиняване на разказ по картина с употреба на видове изречения.	Писмена проверка	
30	V. 30.	Преразказ по комикс.	Обобщение	Изпълнява задачи за разбиране съдържанието на комикса. Открива ключовите думи и изрази, съставя план, определя видовете изречения. Редактира повторения с лични местоимения. Съставя устно текст.	комикс	Употреба на видове изречения по цел на изказване. Актуализиране на уменията за работа върху структурата на текста, употребата на стилово уместни думи и изрази, подходящи синоними и синтактични конструкции. Устен преразказ по комикса.	Устна проверка Текущо формиращо оценяване	
31	V. 31.	Самостоятелна работа – изходно ниво	Обобщение	Умее да спазва граматичната, правописна и пунктоационна норма.		Проверка на граматичната, правописна и пунктоационна компетентност,	Писмена проверка	

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]
				Показва нивото на лексикалната си култура. Графично правилно оформя собствен текст.		лексикалната точност, употребата на художествени изразни средства, подходящи синоними и синтактични конструкции.		
32	V. 32.	Обобщаване на знания. Подробен преразказ на художествен текст.	Обобщение	Определя вида на текста, темата, ключовите думи, съставя план. Редактира правилно, като открива правописни грешки и повторения. Преобразува изречения. Преразказва подробно, вярно и последователно съдържанието на текста.		Работа с текста и тестовите задачи към него, включваща всички изучени през годината граматични знания. Предаване съдържанието на художествения текст вярно, изчерпателно и в съответствие с развитието на действието. Спазване на граматичната, правописната и пунктуационната норма. Проверка на уменията за редактиране.	Устна проверка Писмена проверка	

Изготвил:
(име, подпис)